

Respons

Tsjetsjenia: Voldtekt

Problemstilling/spørsmål:

- Generelt om kvinner og voldtekt i Tsjetsjenia
- Blir voldtekt brukt for å presse kvinner til å avgi informasjon i avhørssituasjoner?

Generelt om kvinner og voldtekt i Tsjetsjenia

Ifølge tsjetsjensk tradisjon er det tabu å legge hånd på en kvinne. En kvinnes liv er dobbelt så høyt verdsatt som livet til en mann. Hvis en kvinne blir voldtatt eller drept, skal hennes mannlige slektninger i henhold til blodhevnstradisjonen ha rett til å ta livet av to menn (Murphy 2010). Se mer om blodhevn i Landinfos temanotat om blodhevn (Landinfo 2010). Ifølge en menneskerettighetsorganisasjon i Groznyj er det sjelden at kvinner blir mistenkt for å ha tilknytning til opprørsbevegelsen og dermed utsettes for overgrep fra myndighetene (møte i Groznyj, november 2011).

Samtidig foreligger det rapporter om at mange tsjetsjenske kvinner utsettes for vold i hjemmet, også seksualisert vold (diplomatkilde 2013). I en FN-rapport fra 2010 (UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women 2010) uttrykkes det sterk bekymring over at vold i hjemmet i Russland anses som et privat anliggende, og at det forventes at offeret selv skal ordne opp i situasjonen. En særskilt bekymring uttrykkes for kvinner i Tsjetsjenia, med henvisning til snart 20 år med militære operasjoner og økende bruk av vold mot kvinner. Mange kvinner har i forbindelse med krigene i Tsjetsjenia blitt utsatt for overgrep i form av voldtekt. Russiske soldaters voldtekt av tsjetsjenske kvinner, særlig under den andre Tsjetsjenia-krigen i årene fra 1999 og framover, er dokumentert i flere rapporter, blant annet av Human Rights Watch (2000) og Institute for War and Peace Reporting (Politkovskaya 2002).

Voldtekt er et tabubelagt tema. Det er vanskelig å få informasjon om hvor utbredt voldtekt er, og eventuelt i hvilke andre situasjoner enn i krigssituasjoner det skjer. En kvinne som har blitt voldtatt, vil holde det for seg selv og vil nødig fortelle om det til noen. Kvinnen og også hennes familie kan bli stigmatisert hvis et slikt forhold skulle bli kjent. Ifølge en NGO i Moskva (møte, oktober 2012) er det svært sjelden at noen anmelder voldtekt i Tsjetsjenia. Hvis voldtekten skjedde innenfor ekteskapet, blir det ikke sett på som voldtekt. Enkelte hevder at det er bedre å ta livet sitt enn å skulle fortelle familien sin at man har blitt voldtatt

Respons Tsjetsjenia: Voldtekt

(Murphy 2010, s. 17). Det viktigste for en kvinne i Tsjetsjenia er å opprettholde familiens ære. En voldtekt er med på å bringe skam over familien. Også i øvrige deler av Russland er kvinner redde for å anmelde voldtekt grunnet manglende støtte fra myndighetene og redsel for sosialt stigma (U.S. Department of State 2013).

Blir voldtekt brukt for å presse kvinner til å avgi informasjon i avhørssituasjoner?

Siden voldtekt i seg selv er så lite omtalt og representerer et så stort stigma for kvinner, er det vanskelig å få sikker informasjon om i hvor stor grad voldtekt blir brukt som pressmiddel overfor kvinner i avhørssituasjoner. Flere kilder hevder imidlertid at trussel om voldtekt skjer i denne typen situasjoner, og at kvinner også blir voldtatt i avhørssituasjoner.

Landinfo er som nevnt kjent med at tsjetsjenske kvinner ble utsatt for voldtekt fra russiske soldater under den andre Tsjetsjenia-krigen. Dette skjedde da hele landsbyer ble avstengt og befolkningen ble utsatt for utrenskningsaksjoner. Forfatteren Paul J. Murphy (2010, s. 51-55), med henvisning til informasjon fra Human Rights Watch og andre menneskerettighetsarbeidere, skriver om hvordan flere kvinner i denne perioden ble utsatt for voldtekt, og nevner blant annet et tilfelle hvor en kvinne ble voldtatt for å presses til å innrømme at hun var opprører (s. 61).

Memorial (2012) skriver om et tilfelle fra april 2012 der en ung mann ble pågrepet på grensen mellom Hviterussland og Polen etter å ha blitt ettersøkt pga. en skyteepisode mot en politimann i Groznyj i mars samme år. Mannens slektninger, blant annet hans mor og søster, skal under politiets etterforskning av saken ha blitt oppsøkt i sine hjem og tatt med til politistasjonen. Her skal de ha blitt slått, torturert med elektrisk strøm og truet med voldtekt.

En representant for en internasjonal organisasjon skal ha opplyst det samme i et nylig avholdt møte med en diplomatkilde (e-post, august 2013). Representanten viste til at trusler om voldtekt overfor kvinner, bl.a. overfor søstre og ektefeller til opprørere, fortsatt skjer i Tsjetsjenia. Igor Kalyapin fra Committee against Torture har tidligere opplyst overfor Landinfo (møte, juni 2011) at seksuell trakassering, herunder trusler om voldtekt, skjer i forbindelse med avhør av kvinner.

Ifølge en representant for Memorial (møte i Landinfo, april 2013) er trusler om å bli voldtatt det mest effektive middelet til å få kvinner til å snakke i en avhørssituasjon. Representanten for Memorial mente at trusler om voldtekt derfor brukes hyppig. Det at det er få rapporter om dette, er ifølge Memorial en helt naturlig konsekvens av at ingen vil snakke om voldtekt. Voldtekt bringer stor skam over familien, og ingen vet i hvor stort omfang det skjer.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og

Respons Tsjetsjenia: Voldtekt

kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Diplomatkilde (2013, 26. oktober 2012). Rapport unntatt offentlighet.
- Human Rights Watch (2000, 20. januar). *Rape Allegations Surface in Chechnya*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/news/2000/01/19/rape-allegations-surface-chechnya> [lastet ned 11. september 2013]
- Landinfo (2010, 5. februar). *Tsjetsjenia: Bruken av blodhevn*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/1129/1/1129_1.pdf [lastet ned 6. september 2013]
- Memorial (2012, 12. april). Chechnya: Siloviks Torture Suspect's Parents and Sisters. *Memorial*. Tilgjengelig fra <http://www.memo.ru/eng/news/2012/07/11/1107122.html> [lastet ned 9. september 2013]
- Murphy, P.J. (2010). *Allah's Angels. Chechen women in war*. Annapolis: Naval Institute Press.
- Politkovskaya, A. (2002, 28. mars). Chechnya: New Russian Atrocities Exposed. *Institute for War and Peace Reporting*. Tilgjengelig fra <http://iwpr.net/report-news/chechnya-new-russian-atrocities-exposed> [lastet ned 11. september 2013]
- UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women (2010, 16. august). *Concluding observations of the Committee on the Elimination of discrimination against Women. Russian Federation*. Geneve: UN CEDAW. Tilgjengelig fra <http://www.ohchr.org/EN/countries/ENACARegion/Pages/RUIndex.aspx> [lastet ned 24. juni 2013]
- U.S. Department of State (2013, 19. april). *2012. Human rights report: Russia*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/country,,USDOS,,RUS,,517e6de89,0.html> [lastet ned 28. juni 2013]

Muntlige kilder

- Diplomatkilde. E-post 12. august 2013.
- Kalyapin, I. Committee against Torture. Møte i Landinfo 24. juni 2011.
- Menneskerettighetsorganisasjon. Møte i Groznyj november 2011.
- NGO. Møte i Moskva oktober 2012.

Organisasjonen driver medisinske prosjekter i Tsjetsjenia og jobber også med spørsmål knyttet til familieforhold.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.